

Miljøfaglig Utredning ans

Bjørn Mejdell Larsen
NINA, Trondheim

☒ I følge avtale	☐ Med takk for lånet
☐ Til orientering	☐ Kan beholdes
☐ Til uttalelse	☐ Ønskes i retur
☐ Til godkjenning	☐ HASTER

Vedlagt følger utskrift fra rapporten
"Rv7 Ramsrud - Kjeldsbergsvingene. Konsekvensutredning
på tema Biologisk mangfold. Miljøfaglig Utredning
rapport 1994:11."

Utskriftene omfatter kap. av elevplanarbeidene
merent + litt lyske.

Med hilsen
Pål Nihelsen

sumpskog, men lokalt i forsøkninger i nedre deler av den sørvendte lia er det middels til rike utforminger med noe svartor, bl.a. ovenfor Heggen og på lok. 5 øst for Kjelda.

Berg- og rasmarkssamfunn ble nesten ikke påvist, men lokalt ble enkelte karakteristiske arter tilknyttet slike samfunn funnet, som sisselrot, lodnebreagne og stankstorkenebb.

Rikenger med arter som engsvingel, hundregras, firkantperikum, stormaure, ryllik, løvetann og hundekjeks er ganske vanlige på gjengroende, gammel beitemark i ravinlandskapet. Engene blir nå hverken beitet eller slått, og er i ferd med å gro igjen.

Ulike utforminger av kantsonesamfunn finnes mange steder, særlig i overgang mellom dyrket mark, veger o.l. og skog. Artssammensetningen og utseende på disse samfunnene vil variere og de er ofte stadier i en gjengroing til skog. I ravinlandskapet forekommer gjerne bringebær og geitrams i en overgangsfase før de gamle engsamfunnene vokser igjen med skog.

Ferskvannsvegetasjon finnes i undersøkelsesområdet bare lokalt i og langs Sokna. Med unntak av små flekker med elvesnelle-starr-sump ble spesielle samfunn ikke registrert, og av typiske ferskvannsplanter ble bare tusenblad og vassgro tilfeldig notert.

Det er også fragmenter av flommarksskog langs Sokna enkelte steder, med vier-arter og gråor, men større, velutviklede bestand mangler i undersøkelsesområdet.

5.2 Dyreliv

5.2.1 Virvelløse dyr, insekter

Elveperlemusling ble påvist i Sokna ved Heiern under feltarbeidet. Arten er påvist flere steder i elva mellom Hønefoss og Sokna i forbindelse med et prosjekt av Naturvernforbundet i Buskerud (Else Reitan pers. medd.), og er bl.a. utbredt utenfor Sætra (Espen Brønrebråten pers. medd.). Arten er oppført som sårbar i Norge (Størkersen 1992) og er generelt i tilbakegang og truet over hele Europa.

Kreps forekommer i Sokna, men vandrer antagelig ikke forbi Sørkefoss nedenfor undersøkelsesområdet (Erik Garnås pers. medd.). Den har blitt forsøkt satt ut ovenfor Sætra, men dette har trolig ikke resultert i noen fast bestand (Espen Brønrebråten pers. medd.).

5.2.2 Fisker

Sokna har forekomst av bl.a. abbor, ørret og ørekyt (Morten Eken og Erik Garnås pers. medd.). Krøkle og sik gyter i nedre del av elva opp til Sørkefoss nedenfor undersøkelsesområdet (Erik Garnås pers. medd.). Sokna har på strekningen gjennom undersøkelsesområder sannsynligvis god produksjon av ørret, brukbar pH, mye småfisk og gode gyteforhold (Erik Garnås pers. medd.).

Reither

5.2.3 Amfibier og krypdyr

Det har under prosjektarbeidet ikke kommet fram opplysninger om forekomst av spesielt interessante amfibier eller krypdyr i området.

5.2.4 Fugl

Kunnskapen om fuglelivet i undersøkelsesområdet er sparsom. På tross av flere aktive ornitologer i distriktet, til dels også personer som i perioder har vært bosatt i eller like inntil undersøkelsesområdet, har omtrent all aktivitet foregått i andre deler av kommunen. Dette gir en god indikasjon på at området har få gode fuglebiotoper, noe som også var inntrykket under årets feltarbeid. Nedenfor følger ei artsliste over observerte fuglearter i undersøkelsesområdet. Når ikke annet er nevnt, baserer opplysningene seg på egne registreringer i oktober 1994.

Gråhegre: Spredte eksemplarer sees langs elva på næringssøk på ettersommeren (Espen Brønthebråten pers. medd.).

Stokkand: Observeres jevnlig i hekkeperioden utenfor Sætra, og enkelte par hekker antagelig (Espen Brønthebråten pers. medd.).

Musvåk: 2 individ (trolig ett par) observert i hekketida langs Sokna (Kendt Myrmo pers. medd.). Arten blir hørt av og til ved Sæter (Ingar Tingelstad pers. medd.). Det er grunn til å anta at arten hekker i området.

Orrfugl: Forekommer på åsene rundt, men er sjelden i skogområdene ved elva (Ingar Tingelstad pers. medd.).

Storfugl: Hieråsen i søndre del av undersøkelsesområdet er regnet for viktig leveområde for arten (Viltnevnndas viltområdekart). Arten er sjelden i skogområdene nede ved elva (Ingar Tingelstad og Arne Ulven pers. medd.).

Jerpe: Forekommer antagelig i området (Ingar Tingelstad pers. medd.).

Perleugle: Tidligere hørt territoriehevdende ovenfor Heradsbygda, i retning jernbanelinja (Kendt Myrmo pers. medd.).

Grønnspekk: Flere observasjoner ble gjort under feltarbeidet, og sannsynligvis hekker enkelte par.

Flaggspekk: Samme som for grønnspekk.

Tretåspekk: Arten er observert vinterstid i distriktet (Kendt Myrmo pers. medd.).

Dvergspett: Ett individ ble hørt mellom Hallingby og jernbanelinja under feltarbeidet 17.10.. Arten har status som usikker i Norge (Størkersen 1992), og er i generell tilbakegang i store deler av Nord-Europa, f.eks. med status hensynskrevende i Sverige (Ahlén & Tjernberg 1992).

Svartspett: Samme som for grønnspekk. Arten har status som sårbar i Norge (Størkersen 1992).

Tornskate: Tidligere observert langs bygdevegen mellom Heradsbygda og Veme (Kendt Myrmo pers. medd.).

Nøtteskrike: Flere observasjoner ble gjort av arten, noe som indikerer at den hekker spredt.

Skjære: Ganske vanlig art.

Kråke: Ganske vanlig art.

Fossefall: Ett par eksemplarer ble observert langs Sokna. Sannsynligvis hekker 1-2 par langs elva innen undersøkelsesområdet.

Fuglekonge: Arten ble observert og hekker trolig ganske vanlig i barskog.

Granmeis: Ganske vanlig art.

Toppmeis: Ett par observasjoner ble gjort, og arten hekker trolig spredt i barskog.

Kjøttmeis: Ganske vanlig art.

Spettmeis: Ett par observasjoner ble gjort, og arten hekker trolig sparsomt i eldre, lauv- og blandingskog.

Grønnfink: Ett par observasjoner ble gjort.

Dompap: Ett par observasjoner ble gjort.

5.2.5 Pattedyr

I 1992 ble det funnet et hjelrevet rådyr like nordenfor Sæter som antagelig var tatt av gaupe (Ingar Tingelstad pers. medd.). Det forekommer trolig en liten og meget glissen bestand av gaupe i distriktet, og med den gode rådyrbestanden i undersøkelsesområdet er det sannsynlig at enkelte dyr fra tid til annen streifer innom (Hans Bergan pers. medd.). Gaupa er oppført som utilstrekkelig kjent i Norge (Størkersen 1992) og er regnet som truet over store deler av Europa.

Ingen hjortedyr er truet i Norge, men det kan være praktisk å behandle disse kortfattet her, selv om forekomsten av dem i første rekke har interesse i forhold til rekreasjon, i næringsøyemed og på grunn av kollisjonsfaren med motor-kjøretøyer. Undersøkelsesområdet er godt leveområde for rådyr med stor bestan, spesielt ravinlandskapet (Hans Bergan og Ingar Tingelstad pers. medd.).

Dette er også et godt leveområde for elg (Ingar Tingelstad og Arne Ulven pers. medd.). I yngre furuskog med en del lauvinnslag i lier og åspartier i undersøkelsesområdet, overvintret enkelte dyr (Viltnemndas viltområdekart). Særlig i tørkeperioder sommerstid og ved en del snø på åsene rundt vinterstid, kan elg som ellers er uvant med trafikkerte veger trekke ned mot Sokna. Dette medfører ofte kollisjoner mellom motorkjøretøyer og elg på eksisterende R.7 (Hans Bergan og Ingar Tingelstad pers. medd.). Samlet vurderes R.7 gjennom området som en av de 10 mest ulykkesbelastede strekningene i kommunen (Hans Bergan pers. medd.), med et parti ved Heieren som det mest utsatte (Stokkereit 1992).

Også langs jernbanelinja forulykker noe elg vinterstid. NSB sin oversikt for de siste 4 årene viser at i alt 12 dyr har blitt drept mellom Veme og Kjelsberg (Kirknes pers. medd.). De fleste dyrene omkom i løpet av en måned sist vinter nær Veme, men to dyr ble også drept nedenfor Halsteinrud og ett dyr nær Kjelsberg.

Det er ingen utpregede trekruter i området, men en viss konsentrasjon av dyr krysser eksisterende riksveg mellom Søndre og Nordre Sætra (Ingar Tingelstad og Arne Ulven pers. medd.) samt til dels også nedenfor Bratteberg (Arne Ulven pers. medd.).

Området har neppe fast bestand av hjort, men enkelte dyr bruker å streife innom (Ingar Tingelstad pers. medd.).

Av andre pattedyr kan det nevnes at mink er vanlig langs Sokna, og mår vanlig i skogsområdene (Ingar Tingelstad pers. medd.).

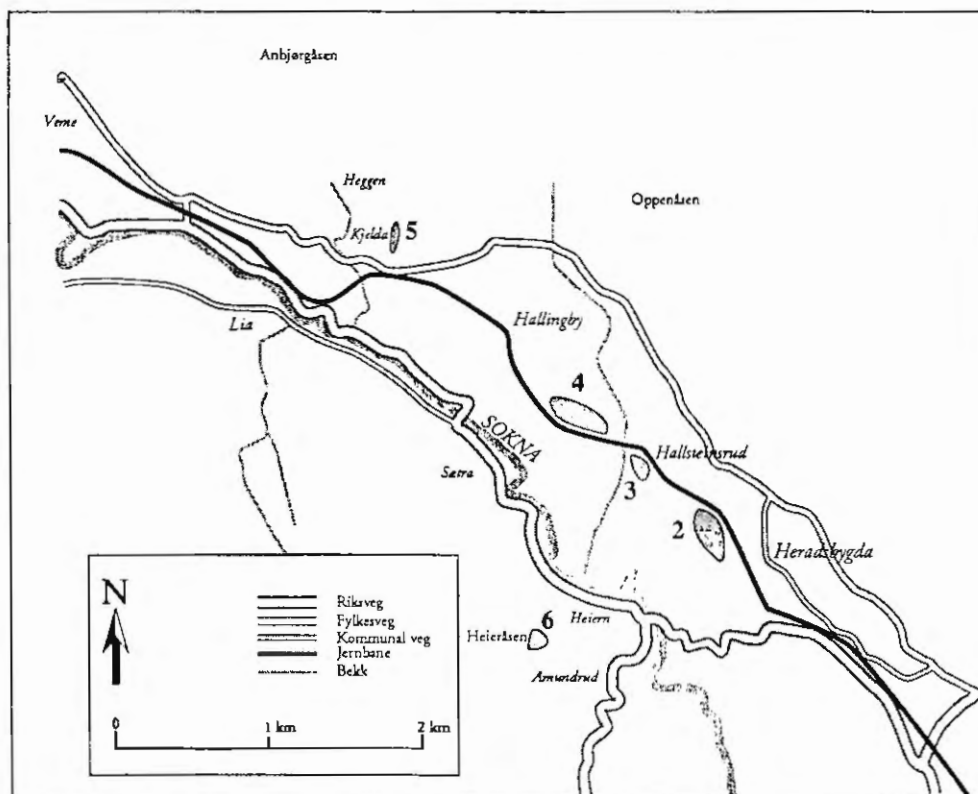
6 Verdi- og sårbarhetsvurdering

6.1 Forekomst av spesielt verdifulle lokaliteter og arter.

Verdien til de enkelte delene av undersøkelsesområdet er satt med bakgrunn i ulike kilder:

- Soknavassdraget er gjennom vernevedtak i Verneplan IV allerede gitt en naturfaglig verdivurdering.
- 5 steder er det funnet arter som er ført på norske og utenlandske lister over truede arter.
- I flere skogområder er det påvist naturtyper som ut fra ulike kilder er angitt som sjeldne og/eller truet.
- Minst 5 steder forekommer arter som regnes for indikatorer på områder med høge naturverdier.

Med dette som bakgrunn kan det utskilles 6 lokaliteter innen undersøkelsesområdet som inneholder spesielle naturkvaliteter det er viktig å ta vare på. Lokalitetene begrenser seg til vassdrag og gammel bar- og blandingsskog. Lokalitetene er grovt avgrenset på figur 6.1.

Figur 6.1 Kart over undersøkelsesområdet med det mest interessante naturområdene grovt angitt. I tillegg til de 5 nummererte lokalitetene kommer Sokna.

6.2 Omtale av de enkelte lokalitetene.

Lokalitetesnumrene er de samme som på figur 6.1. Beskrivelsen er kortfattet og legger vekt på få med kvalitetene som gjør området verdifullt, enten det er naturtypen i seg selv eller forekomsten av spesielle arter. Lokalitetene er med basis i eksisterende kunnskap gitt naturverdi etter samme system som i ulike verneplaner. I tillegg er det tatt med ei gruppe som ligger på nivået under lokal naturverdi, som er kalt «noe naturverdi».

Lok. 1 - Sokna.

Soknavassdraget er varig vernet gjennom verneplan IV for vassdrag (Olje- og energidepartementet 1992) bl.a. på grunn av at vassdraget er «typisk for de lavereliggende skogklede deler på sentrale Østlandet, og har store verneverdier». Av **interessante forekomster** på strekningen i undersøkelsesområdet **er i første rekke elveperlemusling, som bl.a. forekommer ved Heiern**, samt at elva har en generelt god ørretbestand.

Lokaliteten har regional til nasjonal verneverdi.

Lok. 2 - Bar- og blandingsskog nord for Bjørnstad i Heradsbygda.

Søndre del av lokaliteten består av ei ravine med gammel granskog, delvis i sammenbruddsfase. Frodige vegetasjonstyper som høgstaude-, storbregne- og lågurtskog dominerer. Av størst interesse her var forekomsten av den sjeldne og truede arten harekjuke. I tillegg forekom bl.a. lavarten sprikeskjegg som også indikerer noe naturverdi.

Nordre del av lokaliteten har stort innslag av gamle osp- og bjørketrær og har gjennomgående noe tørrere jordsmonn med dominans av lågurtskog. Både stående og liggende døde lauvtrær ble funnet, og området har et godt potensiale for interessante og til dels truede arter knyttet til gammel lauvskog, bl.a. innen gruppene insekter, fugler og sopp. Mesr interessante funn under registreringene var lavarten fløyelsglye på osp og hasselkjuke på hassel.

Lokaliteten har lokal til regional naturverdi.

Lok. 3 - Granskog sør for Engen i Heradsbygda.

Lokaliteten består av ei lita ravine med ganske grov, gammel granskog. Skogen er i sammenbruddsfase med høgt innslag av læger (liggende trestammer) i forskjellige nedbrytningsfaser. Vegetasjonen er frodig med både høgstaude- og lågurtskog. Det er her god forekomst av truede, vedboende sopparter knyttet til lite påvirket skog. *Skeletocutis odora* ble funnet på en granlåg, rynkeskinn ble funnet på 2 granlæger, rosenkjuke på 4 læger og granrustkjuke på 6 læger, i tillegg til flere andre vanligere arter. Lokaliteten har et godt potensiale for sjeldne og truede arter knyttet til gammel granskog, bl.a. innen gruppene sopp, moser og insekter.

Lokaliteten har regional naturverdi.

Lok. 4 - Brannpåvirket furuskog langs jernbanen nedenfor Hallingby.

Rett ovenfor jernbanelinja her er det partier med skrinn, grunnlendt furuskog. Skogen er av varierende alder, men gjennomgående middelaldrende. Det er innslag av noe bjørk, og med litt dypere jordsmonn og bedre fuktighetsforhold kommer grana inn. Området er interessant fordi skogen flere steder har brannspor. Det ser ut til å ha vært flere branner, da alderen på sporene virker forskjellige. Delvis har trærne blitt drept og delvis står brannskadde furuer igjen. Branntilknyttede arter innen lavslekten *Hypocenomyce* ble her funnet på brent furu. Brannskadd skog og skogsukesjoner betinget av brann er nå generelt meget sjeldne å finne i Norge, og enkelte av våre mest truede arter er knyttet til slike områder. Derfor er alle forekomster av brent skog verdifulle.

Lokaliteten har lokal naturverdi.

Lok. 5 - Bar- og blandingsskog øst for Kjelda.

Tilknyttet en liten bekk i den sørvendte lisida forekommer det ei smal stripe med sumpskog med innslag av litt svartor. I tillegg er det ett par bergvegger inntil bekken. På østsida av bekken er det flekkvis litt eldre lågurtgranskog, og her ble det bl.a. funnet piggsoppen duftbrunpigge som indikerer skog med høge naturverdier. Også sumpskogen og bergveggene har potensiale for interessante arter.

Lokaliteten har noe naturverdi.

Lok. 6 - Barskog ovenfor Amundrud.

I lia ovenfor Amundrud er det fattig furuskog på de grunnlendte partiene og frodigere granskog på løsmassene. Granskogen er hovedsaklig av lågurttype, men det er også litt blåbær- og høgstaudeskog. Skogen er gjennomgående ganske gammel, og særlig i granskogen er det litt læger. Her ble det funnet enkelte truede, vedboende sopparter på gran; en låg (trestamme) med rosenkjuke og to læger med granrustkjuke.

Lokaliteten har noe naturverdi.

6.3. Sårbarhetsvurderinger.

Prinsipielle sider ved sårbarheten til naturtyper og arter er behandlet i kapittel 2 og 4.2. Generelt vil de enkelte lokalitetene i første rekke være sårbare gjennom det direkte arealbeslaget vegen medfører. For Sokna er faren for tilslamming/forurensning av elva og barriereeffekter med på å øke sårbarheten.

Nedenfor er det kortfattet angitt hva de enkelte lokalitetene er spesielt sårbare for.

Lok. 1 - Sokna. Naturverdiene til denne kan særlig bli redusert ved at vegen legger beslag på areal i elva og i kantsonene til den. I tillegg kan tilslamming og forurensning av elva i anleggsperioden og seinere bruk av vegen utgjøre en trussel. Også den barriereeffekten en veg langs elva utgjør, reduserer verdien vassdraget har med kantsoner for dyre- og fuglelivet. Bredden på de sårbare kantsonene vil variere etter topografi og tidligere arealbruk langs vassdraget, men langs et varig vernet vassdrag som Sokna er det grunn til å avgrense et belte på 100 meter fra elvebredden, så sant ikke spesielle topografiske forhold eller eksisterende arealbruk (f.eks. veg eller dyrket mark) tilsier noe annet (jfr. også Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag (Miljøverndepartementet 1994b)).

Lok. 2 - Bar- og blandingskog nord for Bjørnstad i Heradsbygda. Lokaliteten er i første rekke sårbar for direkte arealinngrep som medfører ødeleggelse av eksisterende vegetasjonssamfunn eller hogst av skog (da spesielt partier med gammel granskog i sammenbruddsfase og hogst av osp og gråor).

Lok. 3 - Granskog sør for Engen i Heradsbygda. Lokaliteten er i første rekke sårbar for direkte arealinngrep som medfører hogst av den gamle granskogen.

Lok. 4 - Brannpåvirket furuskog langs jernbanen nedenfor Hallingby. Lokaliteten er sårbar for fjerning av brente levende og døde trær, og arealbruksendringer som reduserer brannfrekvensen.

Lok. 5 - Bar- og blandingskog øst for Kjelda. Lokaliteten er sårbar for flatehogst og grøfting av sumpskogspartiene.

Lok. 6 - Barskog ovenfor Amundrud. Lokaliteten er i første rekke sårbar for direkte arealinngrep som medfører hogst av den eldste granskogen.

9 Referanser

9.1 Litteratur

- Ahlén I. & Tjernberg M. 1992. Artfakta. Sveriges hotade och sällsynta ryggradsdjur 1992. Databanken för hotade arter.
- Bendiksen E., Brandrud T.E., Høiland K. & Jordal J.B. u.a. Truete og sårbare sopparter i Norge (arbeidstittel). NINA.
- Bredesen B., Røsok Ø., Aanderaa R, Gaarder G., Økland B. & Haugan R. 1994. Vurdering av indikatorarter for kontinuitet, granskog i Øst-Norge. NOA-rapport 1994-1.
- Databanken för hotade arter och Naturvårdsverket 1991. Hotade växter i Sverige 1990. Kärlväxter, mossor, lavar och svampar - förteckning och länsvis förekomst.
- Den norske soppnavnkomiteen av 1968, 1985. Norske soppnavn. 2. utgave. Direktoratet for naturforvaltning 1992. Vår felles naturarv. Langtidsplan 1992-94.
- Fremstad E. & Elven R. (red.) 1987. Enheter for vegetasjonskartlegging i Norge. Økoforsk utredning 1987:1.
- Hallingbäck T. 1994. Ekologisk katalog över storsvampar. Databanken för hotade arter.
- Ingelög T., Thor G. & Gustafsson L. (red.) 1984. Floravård i skogsbruket - Artdel. Skogsstyrelsen.
- Ingelög T., Thor G., Hallingbäck T., Andersson R. & Aronsson M. 1993. Floravård i jordbrukslandskapet. Skyddsvärda växter. Databanken för hotade arter.
- Kirknes S. 1994. Rv. 7. Ramsrud - Kjeldsbergsvingene. Kart med 6 vegalternativer. Statens vegvesen, Buskerud.
- Krog H., Østhagen H. & Tønberg T. 1994. Lavflora. Norske busk- og bladlav. 2 utgave. Universitetsforlaget.
- Larsson J.Y., Kielland-Lund J. & Søgne S.M. 1994. Barskogens vegetasjonstyper. Landbruksforlaget.
- Lid J. & Lid D.T. 1994. Norsk flora. Det Norske Samlaget.
- Lyon L.J. 1979. Habitat Effectiveness for Elk as Influenced By Roads and Cover. J. of Forestry 1979: 658-660.
- Miljøvernnavdelingen. Fylkesmannen i Buskerud 1994. Utskrift fra Naturbasen.
- Miljøverndepartementet 1989. St.meld. nr. 46 (1988-89). Miljø og utvikling. Norges oppfølging av Verdenskommisjonens rapport. 180 s.
- Miljøverndepartementet 1994a. Konsekvensutredninger. Veileder i behandling av Plan- og bygningslovens bestemmelser. Rapport T-1015.
- Miljøverndepartementet 1994b. Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag. 4 s.
- Nordisk Ministerråd 1984. Naturgeografisk regioninndeling i Norden - Nordiska Ministerrådet.
- Olje- og energidepartementet 1994. St.prp. nr. 118 (1991-92). Verneplan IV for vassdrag.

- Olsson G. (red.) 1993. Indikatorarter för identifiering av naturskogar i Norrbotten. En metodstudie för användning av växtarter som indikatorer. Naturvårdsverket.
- Ryvarden L. & Gilbertson R.L. 1993. European Polypores. Part 1. Fungiflora.
- Ryvarden L. & Gilbertson R.L. 1994. European Polypores. Part 2. Fungiflora.
- Samferdselsdepartementet 1994. Delplan om transport og biologisk mangfold. Høringsutkast. Mai 1994.
- Sandlund O.T. 1992. Biologisk mangfold i Norge. En landstudie. DN-rapport 1992-5a.
- Skogsstyrelsen 1994. Signalarter i prosjekt Nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen.
- Statens vegvesen 1992. Veg- og gateutforming. Normaler. Håndbok 017. 416 s.
- Statens vegvesen og Direktoratet for naturforvaltning 1994. Veg og natur. Håndbok nr. 177.
- Stokkereit A. 1992. Elg-bilkollisjon. Registrering av påkjørsler av vilt i Buskerud og forslag til ulykkesreducerende tiltak. Fylkesmannen i Buskerud, miljøvernavdelingen. Rapport nr. 11-1992.
- Størkersen 1992. Truete arter i Norge. DN-rapport 1992-6.
- Tønsberg T., Gauslaa G., Haugan R., Holien H. & Timdal E. 1994. The threatened macrolichens of Norway 1994.

9.2 Muntlige kilder

- Hans Bergan, skogbrukssjef i Ringerike
- Espen Brønthebråten, lokal
- Morten Eken, miljøvernkonsulent i Modum.
- Erik Garnås, fiskeforvalter ved Fylkesmannens miljøvernavdeling
- Kendt Myrmo, lokal ornitolog
- Else Reitan, Naturvenforbundet i Buskerud
- Ingar Tingelstad, lokal grunneier
- Arne Ulven, lokal grunneier